Historicus James Kennedy op bezoek om te leren van Universiteit van Aruba

'Op Aruba is de universiteit er voor Aruba'

ORANJESTAD — Historicus van de moderne Nederlandse geschiedenis James Kennedy, met een reputatie als kenner van de revolutionaire jaren zestig, is op Aruba om opnieuw een omwenteling te bestuderen: die van de universiteit die afdaalt uit zijn ivoren toren en in dialoog treedt met de samenleving. Die zich nuttig wil maken. Het is volgens Kennedy een van de gebieden waarop Aruba duidelijk voorloopt op Nederland.

door **Kees Beekmans**

Voor het eerst van zijn leven is historicus James Kennedy op Aruba. "Het maakt een heel levendige indruk. Na vier dagen heb ik natuurlijk nog niet alles gezien, maar tot nu toe zijn het vooral de contrasten die me opvallen." Hij schetst er een paar: tussen arm en rijk, tussen bevolkingsgroepen van heel verschillende afkomst, tussen toeristen en burgers.

Kennedy, die opgroeide in Ohio maar sinds lang in Nederland woont en werkt, is op een missie. Hij doet onderzoek naar 'de manier waarop universiteiten zich met de samenleving willen verbinden.'

In Nederland, zegt hij, heeft de universiteit de samenleving sinds een paar jaar herontdekt. "Er heeft een bepaalde wending plaatsgevonden. De interactie met de samenleving wordt ineens weer belangrijk gevonden, met de maatschappij samen te werken in plaats van erover te spreken. Ik probeer erachter te komen waarom dat zo is. En waarom nu? En wat bedoelen mensen eigenlijk als ze het hebben over verbinding met de samenleving? Met welk deel van de samenleving? En zit de samenleving daarop te wachten?"

Oude stiel

De 58-jarige Kennedy is sinds een jaar decaan-af. Na zes jaar lang het Engelstalige University College Utrecht te hebben bestuurd, begon hij naar zijn oude stiel te verlangen. "Op een gegeven moment was besturen het enige wat ik nog deed. Ik miste het vak. Ik had ook deadlines, afspraken om boeken te maken, maar daar kwam ik niet aan toe.

Hij is weer hoogleraar moderne Nederlandse geschiedenis, aan de Universiteit Utrecht. Hetzelfde beroep oefende hij voor zijn decanaat uit aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, daarna aan de Universiteit van Amsterdam. Het was de periode dat hij in Nederland een reputatie verwierf als kenner van de democratiseringsgolf van de jaren zestig. Naast zijn hoogleraarschap in Utrecht heeft hij een leeropdracht Community Engaged Learning, en is hij voorzitter van de programmaraad.

In die hoedanigheid vraagt hij zich af 'hoe we aan de universiteit een curriculum kunnen ontwikkelen waarin docenten, studenten en maatschappelijke partners van elkaar kunnen leren. Vanuit die functie ben ik ook hier.'

Aruba is *the place to be*, want op dit gebied loopt het land voor op Nederland. Kennedy: "Aruba is interessant omdat het een parallelle wereld is. Het is een wereld waarin de samenwerking tussen universiteit en samenleving meer en langer een issue is geweest dan in Nederland."

Status

Hij vermoedt dat dat zo is, omdat Nederlandse universiteiten zoveel ouder zijn, zoveel meer geld en middelen hebben, en kunnen bogen - of tot zeer recent konden bogen - op een vanzelfsprekende status. "Ik denk dat dat tegelijk een van de redenen is dat dat aan het veranderen is. De samenleving accepteert de universiteit niet vanzelfsprekend meer als gezaghebbend, en universiteiten voelen dat."

Op een eiland waar de universiteit nog maar kort bestaat - 33 jaar - en het volgen van hoger onderwijs geen sterke traditie kent, waar de samenleving bovendien met grotere 'uitdagingen' kampt, daar is het volgens Kennedy "moeilijker voor een universiteit om te zeggen: wij doen gewoon alsof de samenleving niet bestaat. Je kan hier niet in je ivoren toren blijven zitten. De maatschappij dwingt de universiteit om mee te

doen." Daarom is het volgens Kennedy interessant om juist hier te kijken naar wat die samenwerking behelst en wat precies de motivatie daarachter is.

De historicus van de jaren zestig vraagt zich af of we nu, net als toen, met een wereldwijd fenomeen te maken hebben. Hij neigt ernaar te denken van wel. "Deels is deze hernieuwde belangstelling voor de maatschappij, de wil de maatschappij erbij te betrekken, een democratiseringsgolf.

Het lijkt vooral iets te zijn van jongere docenten en van studenten zelf. Dat verklaart het fenomeen niet, maar het is er wel onderdeel van. Studenten zijn veranderd, vooral gedurende de laatste vijf jaar, zou ik zelfs willen zeggen. Ze willen voelen dat het maatschappelijk belangrijk is wat ze doen, ik denk deels gedreven door het idee dat zij nu verantwoordelijkheid moeten nemen voor deze wereld, omdat mijn generatie er een puinhoop van gemaakt heeft. Zoals Greta Thunberg.

Roepende

Toen hij zes jaar geleden begon als decaan van het University College zei hij wel eens tegen studenten: Je bent hier om je maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen. "Dan voelde ik me vaak een roepende in de woestijn. Natuurlijk, er waren altijd al studenten die dat deden, maar de meeste waren er voor zichzelf, voor hun eigen carrière. Dat is denk ik wel veranderd nu."

Eisen ze die maatschappelijke betrokkenheid ook van de universiteit?

"Nou, eigenlijk nog niet zo hard. Je hebt altijd activisten, maar dat is geen grote groep. In deze fase zie ik het meer als een existentiële component. Hoe geef ik betekenis aan mijn leven? Er is een zekere ik-gerichtheid. Maar het antwoord op die vraag is dan wel dat je iets moet doen voor samenleving, tegen klimaatverandering, of voor de *sustainability goals*. Dat is denk ik hoe dat men dat nu vormgeeft. Er zijn nog genoeg mensen die tevreden zijn met huisje boompje beestje, maar er is wel een verschuiving gaande, een accent dat wordt verlegd."

De vraag is waar het vandaan komt, deze accentverschuiving, dit nieuwe bewustzijn.

Kennedy: "Dat zijn de vragen die ik mezelf ook stel. Als deze belangstelling voor de maatschappij van de universiteit inderdaad een mondiale stroming is, waar komt dat dan vandaan en wie leiden dat? Heeft men daar misschien zelf aan bijgedragen? Ik denk wel dat er *pressing issues* zijn, zoals klimaatverandering, die een aanzet zijn geweest."

Populisme

Zo'n aanzet is waarschijnlijk ook het populisme, vermoedt Kennedy, al denkt hij niet dat dat op Aruba een rol heeft gespeeld. Maar elders wel. De hoogleraar: "Een van de effecten van het populisme is dat het veronderstelde idee van 'we zijn allemaal gelijk, iedereen telt evenveel mee, iedereen heeft evenveel toegang tot verschillende segmenten van de samenleving', dat dat idee niet meer hard te maken is. Je kunt niet meer beweren dat we allemaal in hetzelfde universum leven. Mensen met een lagere opleiding sterven zeven jaar eerder dan mensen met een hogere opleiding. Duidelijk is dat de universitaire wereld maar een deel van de bevolking vertegenwoordigt. Ik denk dat de behoefte wordt gevoeld daar iets aan te doen."

De noodzaak met de maatschappij in dialoog te treden, zou ook te maken kunnen hebben met het feit dat niet meer door iedereen voetstoots wordt aangenomen wat wetenschappers beweren? Iets wat de coronacrisis heeft onderstreept, met zijn wappies, complotdenkers en 'alternatieve feiten'.

Kennedy: "Inderdaad voelen universiteiten dat niet alles meer voor lief wordt aangenomen, en dat ze daar iets aan moeten doen. Dus bezint men zich: hebben we ons te veel als goden gedragen? 'Wij zijn de mensen met de witte jassen, met de expertise, neemt u dat nou maar gewoon aan. Als wij zeggen dat het zo is, is het zo.' Ik denk dat heeft geleid tot een echte crisis bij sommige wetenschappers."

Zelfkritiek

Een crisis die wetenschappers niet alleen doet beseffen dat ze moeten laten zien dat ze om de maatschappij geven, maar die ze ook tot inkeer brengt. Kennedy: "Wat heb ik nu eigenlijk voor kennis opgebouwd, zonder ook maar enige inbreng van de samenleving zelf. Wetenschappers die hun eigen status, de waarheid van hun eigen claims, gaan bevragen. In die zin vindt er nu ook een stevige zelfkritiek plaats."

Of dit op Aruba ook allemaal speelt, betwijfelt Kennedy. "Waarom de universiteit hier nu al meer op de maatschappij is gericht dan in Nederland, daar kom ik in een week tijd niet achter. Ik denk dat ik na deze week pas de goede vragen kan stellen. Ik heb wel gemerkt dat hier een veel grotere nadruk ligt op onderzoek dat de Arubaanse samenleving dient, met de nadruk op Arubaanse. Het gaat hier niet over duurzaamheid in de breedte, het gaat over duurzaamheid op Aruba. Het eiland heeft dat denk ik ook nodig, die toewijding aan de gemeenschap. De onderzoekers hier zeggen niet, wij zijn toevallig onderzoekers op Aruba, nee, ze zijn onderzoeker voor Aruba. Terwijl ze uit de hele regio komen."

HIj herkent er iets Amerikaans in. *Giving back to the community* is wat je in Amerika altijd hoort. Een soort Amerikaanse notie van burgerschap. In Aruba hoor ik het ook, de toewijding aan en gerichtheid op de maatschappij lijkt hier stevig ingebed. Hierin loopt Aruba echt voor op Nederland. Maar ik verwacht dat we het in Nederland nu ook vaker zullen gaan horen."